

Marta Szuniewicz*

**Wpływ orzecznictwa strasburskiego
na standard ochrony praw człowieka
w Unii Europejskiej
(z uwzględnieniem zmian traktatowych
z grudnia 2007 r.)**

Rozpatrując problematykę wpływu orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu (ETPC) na gruncie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka Rady Europy¹ na standard ochrony praw człowieka w Unii Europejskiej, w tym w najnowszym Traktacie Lizbońskim² podpisanym 13 grudnia 2007 r., musimy wziąć pod uwagę kilka kwestii.

Po pierwsze, sięgając do normatywnych źródeł regulacji odnoszącej się do praw człowieka, poświęcimy kilka uwag procesowi formułowania katalogu wspólnotowych praw podstawowych, a dokładniej wpływowi orzecznictwa strasburskiego na zespół praw zagwarantowanych przez najnowsze normy traktatowe Unii Europejskiej. Niewątpliwie trzon tego katalogu stanowi Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej (KPP) przyjęta 7 grudnia 2000 r. w Nicei jako niewiążący dokument wspólnotowy, inkorporowana następnie przez Konwent do tekstu niedoszłej konstytucji europej-

---

* Mgr **Marta Szuniewicz** – doktorantka w Katedrze Praw Człowieka Wydziału Prawa i Administracji, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu.

¹ Chodzi tu o Konwencję o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Rzym, 4.11.1950 r.) najczęściej określaną jako Europejska Konwencja Praw Człowieka lub Konwencja Europejska (EKPC).

² Dokładnie: Traktat Lizboński zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską podpisany w Lizbonie 13.12.2007 r., DzUrz UE, C 306, 17.12.2007, t. 50, s.1 i nast.

skiej z 2004 r.³ (jako jej II część), a ostatecznie – po niewielkich zmianach – proklamowana 12 grudnia 2007 r.⁴, której traktat podpisany następnego dnia przyznał moc wiążącą. A zatem, w pierwszej części niniejszego artykułu przyjrzymy się, w jakim stopniu EKPC i oparte na niej orzecznictwo strasburskie wywarły wpływ na Kartę, do której *expressis verbis* odwołuje tekst Traktatu Lizbońskiego.

Po drugie, nie ograniczymy swoich uwag do etapu formułowania przepisów, ale również zastanowimy się poniekąd nad przyszłością tej regulacji, a mianowicie nad problemem przyszłej koegzystencji norm EKPC i KPP w warstwie materialnej oraz funkcjonowaniem relevantnych organów sądowych (tj. trybunałów strasburskiego i luksemburskiego) w warstwie proceduralnej. Zastanowimy się, na ile przeszło półwieczny system Rady Europy, ugruntowany w europejskiej świadomości społecznej oraz kulturze prawnej, bogaty w strasburskie *case law* – ową kuchnię praw człowieka,⁵ który w sposób dostatecznie efektywny umiał sprostać wielu wyzwaniom nowych czasów, i który – mimo oczywistych braków i problemów – możemy zaliczyć do najbardziej efektywnych modeli ochrony praw człowieka na świecie, będzie oddziaływał na nowy system przyjęty w ramach klubu państw UE, a zatem, jaki będzie stosunek standardów strasburskich w zakresie ochrony praw człowieka do nowo ustanowionych standardów unijnych. Ponadto zajmiemy się miejscem i znaczeniem strasburskiego *case law* w Karcie i zastanowimy się, czy i na ile ETS powinien czuć się zobowiązany do przestrzegania linii interpretacyjnej prezentowanej przez organy Konwencji Europejskiej.

Tworząc instytucjonalne fundamenty Wspólnot Europejskich nie przewidziano odrębnych postanowień poświęconych regulacji praw człowieka, gdyż wdrażana współpraca miała przebiegać u jej zarania wyłącznie na polu ekonomicznym. Wspólnotowy twór okazał się jednak żywym organizmem, który szybko zaczął żyć własnym życiem, a ewolucja współpracy rozszerzała się na kolejne płaszczyzny

---

³ Traktat ustanawiający Konstytucję dla Europy; DzUrz UE., C 310/01, 16.12.2004, t. 47, s.1 i nast.

⁴ Zob.: DzUrz UE, C 303, 14.12.2007, część IV: Zawiadomienia instytucji i organów Unii Europejskiej, Parlament Europejski, Rada, Komisja: Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej (2007/C 303/01), s.1 i nast.

⁵ Termin zapożyczony od T.Jasudowicza, *Prawa człowieka w konfliktach zbrojnych. Rekonstrukcja międzynarodowego prawa humanitarnego*, TNOiK, Toruń 1997, s.15.

życia społecznego, gospodarczego i państwowego, dotykając coraz intensywniej prywatnej sfery życia obywateli państw członkowskich. I jakkolwiek coraz częściej zaczęto mówić o konieczności zapewnienia poszanowania podstawowych praw człowieka w ramach Unii Europejskiej, brak było w tej kwestii stosownych postanowień traktatowych. Nie wnikając w problem głębiej, zauważmy jedynie, że najpierw Wspólna Deklaracja Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji Europejskiej w sprawie ochrony praw podstawowych i Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 5.04.1977 r. podkreśliła, że modelem działania w tym zakresie dla Wspólnot powinna być właśnie EKPC, zaś dyspozycjami preambuły JAE i art. F TUE formalnie włączono do katalogu prawa europejskiego obowiązek poszanowania praw podstawowych zdefiniowanych w EKPC, potwierdzając to następnie w art. 6 Traktatu Amsterdamskiego z 1997 r.⁶

Korzystanie przez Europejski Trybunał Sprawiedliwości z EKPC można uznać jedynie za pewnego rodzaju inspirację,⁷ albowiem ETS w swoich orzeczeniach nigdy nie stosował bezpośrednio postanowień Konwencji, odwołując się jedynie do zasad w niej zawartych, które tworzą prawa podstawowe i są niepisany źródłem prawa Wspólnot Europejskich.⁸ Mimo rozbieżności w poglądach co do pozycji Konwencji w prawie wspólnotowym, nie można zaprzeczyć, że miała ona (i nadal ma) w tym porządku prawnym znaczenie szczególne⁹ i jakkolwiek „*wciąż niezmiennie bezpośrednio nie należy do prawnego porządku wspólnotowego, to wydaje się, że w świetle Traktatu Amsterdamskiego można mówić o »pośredniej inkorporacji« EK do prawa wspólnotowego*”.¹⁰ Przyjęto zatem na gruncie prawa wspólnotowego konstrukcję przestrzegania standardów EKPC jako ogólnych zasad prawa wspólnotowego. ETS wprowadził więc

---

⁶ Podkreśla się w literaturze, że art. 6 TUE uznawał wagę i znaczenie zgodności ochrony praw podstawowych w ramach UE z Europejską Konwencją Praw Człowieka; por.: Ch.Patten, *Complementarity in the Human Rights Arena/ Strengths and weaknesses of the European Union*, „Human Rights Law Journal” vol. 21(8)/2000, s.311.

⁷ J.Dutheil de la Rochère, *The EU and the individual: fundamental rights in the draft constitutional treaty*, „Common Market Law Review” vol. 41/2004, s.347.

⁸ *Stosowanie prawa Unii Europejskiej przez sądy*, red. A.Wróbel, Biblioteka Sejmowa, Zakamycze Kantor Wydawniczy, Kraków 2005, s.376.

⁹ Por.: wyrok ETS w sprawie 46/87 i 227/88, Hoechst AG v. Commission, ECR 1989, s.2859.

¹⁰ D.Kornobis-Romanowska, *Europejska Konwencja Praw Człowieka w systemie prawa Wspólnot Europejskich*, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2001, s.90.

EKPC do porządku prawnego UE, „*posługując się nim jako punktem (standardem) odniesienia*”,¹¹ czyniąc ją tym samym „*pewnym powszechnym standardem poszanowania praw człowieka*”.¹² W konsekwencji mamy do czynienia z pośrednim jej stosowaniem,¹³ co pociąga za sobą niemożność korzystania z proceduralno-skargowej warstwy Konwencji.

W ramach swojej niezależności jurysdykcyjnej Trybunał w Luksemburgu wypracował na potrzeby rozstrzygania kwestii dotyczących praw człowieka kategorię praw podstawowych (zasadniczych),¹⁴ wprowadzając tym niemały zamęt terminologiczny na europejskim podwórku ochrony praw jednostki. Jednak „*prawa człowieka uznane przez Trybunał Sprawiedliwości ukazują, że prawo wspólnotowe, aczkolwiek oparte i inspirowane przez Konwencję o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, dyktuje własne standardy dla oceny zawisłej przed sędziami krajowymi sprawy*”¹⁵ w związku z funkcjonowaniem zasady autonomii porządku wspólnotowego. „*Prawa podstawowe, chronione przez ETS, oraz podstawowe prawa i wolności człowieka, chronione przez ETPC, nie są identyczne. Jednak ich zakres pokrywa się*”.¹⁶ Ich ochrona przez Trybunał Sprawiedliwości i ETPC jest różna. Pierwszy bardziej chroni te prawa, których stosowanie pomaga w realizacji celów

---

¹¹ L.F.M.Besselink, *Entraped by the maximum standard: on fundamental rights, pluralism and subsidiarity in the European Union*, „Common Market Law Review” vol. 35/1998, s.661.

¹² J.Szoński, *Europejskie standardy ochrony praw człowieka*, Rozprawy i monografie, t. 2, Wydawnictwo Biura Badań Strategicznych Prywatnej Wyższej Szkoły Biznesu i Administracji, Warszawa 2004, s.35.

¹³ Por.: J.Szoński, *Prawa zasadnicze a prawa człowieka we wspólnotowym systemie prawnym*, PWP, Warszawa – Poznań 2003, s.320-321 oraz C.O.Lenz, *Prawo wspólnotowe a Europejska Konwencja Praw Człowieka w: Wzajemne relacje prawa międzynarodowego, wspólnotowego oraz prawa krajowego*, red. A.Jeneralczyk-Sobierajska, Łódź 1998, s.82-83.

¹⁴ Por.: C.Mik, *Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Zagadnienia podstawowe w: Traktat nicejski*, red. A.Podraza, Lublin 2001, s.46 i nast. oraz tenże, *Europejskie prawo wspólnotowe. Zagadnienia teorii i praktyki*, t. 1, Warszawa 2000, s.438 i nast. Szerzej na temat terminologii i zakresu praw zasadniczych chronionych w Unii Europejskiej zob. też: powyżej przytoczone monografie Jarosława Sozańskiego.

¹⁵ T.T.Koncewicz, *Prawa człowieka w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich*, „Przegląd Sądowy” nr 10/2002, s.11.

¹⁶ J.Plaňavová-Latanowicz, *Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich i ochrona praw podstawowych*, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2000, s.188.

Wspólnot Europejskich.¹⁷ Z kolei organy EKPC zapewniają „minimalny standard europejski” ochrony praw człowieka.¹⁸ Wynika z tego, że w sytuacji pośredniego obowiązywania przepisów Konwencji państwa członkowskie mogą znaleźć się w konflikcie obowiązków traktatowych między ich zakresem wynikającym z prawa wspólnotowego a sferą określoną przepisami EKPC, a także być obciążane wzajemnie sprzecznymi orzeczeniami dwóch trybunałów – ETS i ETPC.¹⁹

Luka pojawiająca się we wspólnotowym podejściu do EKPC polega na braku jednoznacznego prawnego stwierdzenia, że Wspólnota są nią związana.²⁰ Z drugiej strony, w wyroku w sprawie *Loizidou*²¹ ETPC określił Konwencję mianem „konstytucyjnego instrumentu europejskiego porządku prawnego”.²² ETS, badając legalność aktu wspólnotowego (także zgodność z Konwencją), ocenia ją w szczególnym kontekście polityk unijnych i jeżeli w jakimś przypadku może zostać naruszony interes wspólnotowy, opowiada się za ograniczeniem praw podstawowych.²³ Natomiast Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu nie jest ograniczony żadnymi aspektami gospodarczymi.²⁴ Ponadto Trybunał Sprawiedliwości nie jest wyraźnie zobowiązany do uwzględniania podczas orzekania interpretacji wynikającej z orzecznictwa organów stras-

---

¹⁷ Ibidem, s.181 i 188 oraz K.Lenaerts, E.De Smijter, *A „Bill of Rights” for the European Union*, „Common Market Law Review” vol. 38/2001, s.275.

¹⁸ J.Plaňavová-Latanowicz, op.cit., s.188.

¹⁹ J.Szoński, *Prawa zasadnicze...*, op.cit., s.321 oraz tenże, *Specyfika sądowej i pozasądowej ochrony praw człowieka w Unii Europejskiej a Karta Praw Podstawowych jako część druga Konstytucji dla Europy*, „Przegląd Sądowy” nr 1/2005, s.162.

²⁰ M.A.Nowicki, *Wokół Konwencji Europejskiej: krótki komentarz do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, Zakamycze Kantor Wydawniczy, Kraków 2000, s.420.

²¹ Zob.: *Loizidou v. Turkey*, 18.12.1996, skarga nr 15318/89, Reports 1996-VI (EHRR 1997, vol. 23, s.523).

²² F.Jasiński, *Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej*, Warszawa 2003, s.242-243.

²³ Jakkolwiek należy zauważyć, że ostatnimi czasy ETS zdaje się odchodzić od rygorystycznego trzymania się formuły „*in dubio pro integrationem*” w kierunku większej przychylności dla interesów indywidualnych; por. np.: wyrok ETS w sprawie C-112/00 Schmidberger, ECR 2003, s.I-5659 oraz wyrok z 16.06.2005 r. w sprawie C-105/03 Pupino, ECR 2005, s. I-5285.

²⁴ Por. np.: *Stosowanie prawa...*, op.cit., s.379 oraz J.Plaňavová-Latanowicz, op.cit., s.186.

burskich.²⁵ Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest niebezpieczeństwo dowolności w uwzględnianiu orzecznictwa ETPC i rozbieżna interpretacja postanowień Konwencji w zależności od tego, czy miejscem jej dokonywania będzie Strasburg czy Luksemburg.²⁶

Jednakże, jakkolwiek Wspólnoty Europejskie nie są stroną Konwencji Rady Europy, a ETS przy orzekaniu formalnie nie jest związany jej tekstem ani orzecznictwem strasburskim, to stronami tej Konwencji są wszystkie państwa członkowskie, które poddały się jurysdykcji Trybunału w Strasburgu. Prawo wspólnotowe, jeżeli ma mieć pierwszeństwo przed wewnętrznym prawem państw członkowskich, musi gwarantować co najmniej minimalny wspólny standard ochrony praw człowieka, który jest zagwarantowany przez porządki wewnętrzne państw członkowskich²⁷ w szerokim zakresie uwzględniające implikacje płynące ze strasburskiego *case law*. Jednocześnie prawa podstawowe muszą zawierać minimalny europejski standard ochrony praw człowieka wynikający z Europejskiej Konwencji Praw Człowieka²⁸ (w kształcie nadanym przez ETPC) oraz czynić zadość pozostałym standardom międzynarodowym z obszaru praw człowieka.²⁹ W konsekwencji ETS musi zatem brać pod uwagę i uwzględniać taką wykładnię, jaką stosuje ETPC, gdyż

---

²⁵ *Stosowanie prawa...*, op.cit., s.379-380.

²⁶ Szerzej na temat problematyki rozbieżności orzecznictwa obu europejskich trybunałów (oraz przykładowego rozejścia się interpretacji Strasburga i Luksemburga) zob.: D.Spielmann, *Human Rights Case Law in the Strasbourg and Luxembourg Courts: Conflicts, Inconsistencies, and Complementarities* w: *The EU and human rights*, eds. P.Alston (et. in.), Oxford University Press, New York 1999, s.757-780 oraz R.Lawson, *Confusion and conflict? Diverging interpretations of the European Convention on Human Rights in Strasbourg and Luxembourg* w: *The dynamics of the protection of human rights in Europe: Essays in Honour of Henry G. Schermers*, eds. R.Lawson, M.De Blois, vol. III, Nijhoff, Dordrecht – Boston – Londyn 1994, s.219-252.

²⁷ J.Plaňavová-Latanowicz, op.cit., s.190.

²⁸ Ibidem.

²⁹ Nie można bowiem zapominać, że wszystkie państwa członkowskie UE są stronami Karty Narodów Zjednoczonych, Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, Europejskiej Karty Socjalnej czy też Statutu Rady Europy, są więc związane wynikającymi stąd zobowiązaniami (czasem o charakterze *ius cogens*). I jakkolwiek przedstawione rozważania skupiły się wyłącznie na standardach EKPC (w związku z uczynieniem strasburskiego *case law* pierwszoplanową kwestią niniejszego opracowania), to należy mieć na uwadze ów wpływ zewnętrznych unormowań normatywnych.

inne postępowanie mogłoby zagrozić zasadzie pierwszeństwa prawa Wspólnot przed prawem krajowym państw członkowskich.³⁰

Powszechna stała się w końcu opinia, że ochrona praw człowieka w instytucjach wspólnotowych jest niekompletna i nieodpowiednia,³¹ a utworzenie odrębnego aktu prawnego zawierającego zasady poszanowania praw człowieka w ramach UE wydaje się niezbędne.³² I na tym właśnie gruncie zrodziła się idea unijnego katalogu praw zasadniczych,³³ która nabrała realnych kształtów w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej przyjętej w formie uroczystej deklaracji w grudniu 2000 r. w Nicei. W założeniu Karta miała stworzyć katalog praw podstawowych (konsolidacja praw i wolności prawnie chronionych)³⁴ i przerwać skomplikowany sposób obowiązywania standardów ze sfery praw człowieka w Unii oraz zyskać rangę traktatową.³⁵ KPP miała zatem wzmocnić element ochrony i pewność prawa, uczynić prawa bardziej widocznymi (postulowana wizualizacja praw podstawowych w UE) oraz uzupełnić katalog praw, uwzględniając upływ czasu, ewolucję prawa oraz pojawienie się nowych gałęzi nauki i technologii, stając się jednocześnie swoistym „zbiorem praw podstawowych obywateli UE”.³⁶

Jednym z koronnych argumentów przeciwko przygotowaniu Karty była teza, że będzie ona tylko powtórzeniem postanowień EKPC, jednak – jak wynika z przygotowanego przez Prezydium Konwentu zestawienia wskazującego na źródła i inspiracje poszczególnych jej artykułów – podstawa ta jest znacznie szersza albowiem dyspozycje Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej czerpią treść normatywną z bogatego katalogu źródeł zobowiązań państw europejskich w odniesieniu do praw człowieka i podstawowych wol-

---

³⁰ J.Plaňavová-Latanowicz, op.cit., s.194.

³¹ M.A.Nowicki, *Wokół Konwencji Europejskiej...(2000)*, op.cit., s.423 i nast.

³² M.Jabłoński, S.Jarosz-Żukrowska, *Prawa człowieka i systemy ich ochrony. Zarys wykładu*, Wrocław 2004, s.87.

³³ Już przełom lat 80. i 90. XX w. przyniósł próby utworzenia katalogu praw jednostek we Wspólnotach Europejskich, kiedy przyjęto: Deklarację Podstawowych Praw i Wolności z 12.04.1989 r., Kartę Wspólnotową Podstawowych Praw Socjalnych Pracowników z 9.12.1989 r. oraz Deklarację o Prawach Człowieka z 29.06.1991 r.

³⁴ D.Kronobis-Romanowska, *Karta Praw Podstawowych w unijnym porządku prawnym*, „Przegląd Prawa Europejskiego” nr 2 (13)/2003, s.37.

³⁵ J.Szoński, *Specyfika sądowej...*, op.cit., s.163.

³⁶ S.Hambura, M.Muszyński, *Karta Praw Podstawowych z komentarzem*, Bielsko-Biała 2001, s.220.

ności.³⁷ Niemal w równym stopniu jest ona oparta na Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (będącej punktem odniesienia dla 18 artykułów Karty)³⁸ i na EKS (dla 14).³⁹ Postanowienia Karty uwzględniają także postanowienia traktatów o Unii i Wspólnocie (co znalazło odbicie w 19 artykułach),⁴⁰ orzecznictwo Trybunału Wspólnot (w 10 artykułach)⁴¹ oraz dyrektywy wspólnotowe (w 4).⁴² Karta nie jest zatem prostym powtórzeniem Konwencji albowiem po raz pierwszy w dokumencie tego rodzaju zebrano prawa polityczne i osobiste, ekonomiczne i socjalne. Jednocześnie KPP, jako akt współcześnie tworzony, obejmuje wiele zagadnień, które stanowią wyzwania cywilizacyjne, np. kwestie dotyczące bioetyki, ochrony środowiska czy prawa do dobrej administracji (tzw. prawa nowoczesne).⁴³ W rezultacie zakres regulacji Karty jest szerszy w stosunku do EKPC.

Niewątpliwie szczególnym źródłem normatywnych zobowiązań odzwierciedlonych w Karcie jest Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.⁴⁴ Znaczna część przepisów Karty wywodzi się bezpośrednio z treści tej Konwencji,⁴⁵ inne zaś ją modyfikują, poszerzając⁴⁶ (np. art. 9 KPP wobec art. 12 EKPC) lub zawę-

---

³⁷ J.Menkes, *Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej a konstytucja Europy*, „Studia Europejskie” nr 2/2001, s.39.

³⁸ Konwencja została wzięta pod uwagę przy formułowaniu artykułów: 4 – 12, 14, 17, 19, 47 – 50 i 54.

³⁹ EKS była wzięta pod uwagę przy formułowaniu artykułów: 14, 15, 23, 25 – 35.

⁴⁰ Artykuły 8, 12, 15, 18, 21 – 23, 35 – 46 i 51.

⁴¹ Artykuły 11, 15 – 17, 19, 20, 41, 47 i 51.

⁴² Artykuły 30 – 33.

⁴³ F.Jasiński, *Karta...*, op.cit., s.222.

⁴⁴ W systemie wspólnotowym chronione są standardy przewidziane w art. 2 – 18 EKPC oraz w niektórych protokołach dodatkowych do tej Konwencji. Chodzi tu zwłaszcza o protokoły nr 1, 4 i 7 (prawo własności, prawo do nauki i wolnych wyborów, rozszerzenie praw wolnościowych i sądowych, swoboda opuszczania i powrotu do kraju, ochrona cudzoziemców, w tym zakaz ich wydalania, prawa małżonków). Problem tej szerzej omawia D.Kronobis-Romanowska, *Europejska Konwencja...*, op.cit., s.46 i nast.

⁴⁵ Część przepisów KPP ma znaczenie, zakres i sens taki sam jak EKPC, a mianowicie artykuły: 2, 4, 5 ust. 1, 6, 7, 10 ust. 1, 11, 17, 19 ust. 1 i 2 oraz 48 KPP.

⁴⁶ Wiele przepisów KPP ma zakres szerszy; zob.: *Note from the Praesidium, draft Charter of Fundamental rights of the EU Charter*, 4473/00, Brussels, 11.10.2000.

zając (np. art. 3 KPP wobec art. 8 EKPC) zakres stosowania.⁴⁷ Należy jednak wyraźnie podkreślić, że Karta Praw Podstawowych – o czym była już wzmianka – ma nieco szerszy i inny zakres regulacji w porównaniu Konwencją Rady Europy.⁴⁸ Z potwierdzeniem praw zawartych w tej ostatniej mamy do czynienia zwłaszcza przy regulacji praw politycznych i obywatelskich. Początkowo wręcz optowano za bezpośrednim wprowadzeniem zapisów Konwencji do tekstu Karty, co jednak – jako rozwiązanie nierealistyczne – zostało z czasem „zastąpione bardziej elastyczną retoryką przybliżania Kartie postanowień Konwencji wraz z jej Protokołami oraz orzecznictwem Trybunału strasburskiego”.⁴⁹ Ostatecznie KPP zawiera prawa zagwarantowane w EKPC, ale zazwyczaj bez literalnego powtórzenia jej sformułowań.⁵⁰

W związku z tym niezwykle istotna jest kwestia ukształtowania relacji między KPP a EKPC, z przedłużeniem na odcinek jurysdykcyjny obu instrumentów i porządków prawnych. O ile bowiem ETPC jest organem wyraźnie powołanym w celu ochrony praw człowieka, to Trybunał w Luksemburgu spełnia tę rolę jedynie w określonych sytuacjach, i w przeciwieństwie do pierwszego, ukonstytuowanego i utrwalonego w europejskiej świadomości prawniczej, budzi poważne wątpliwości co do podstaw kompetencyjnych do orzekania w odnośnym przedmiocie,⁵¹ co stanowi jeszcze jeden

---

⁴⁷ Por.: zestawienie zawierające listy artykułów Karty w pełni zgodnych i częściowo pokrywających się z EKPC przygotowane przez Sekretariat Konwentu: CHARTE 4473/00 z 11.10.2000 r.

⁴⁸ J.Szozański, *Europejskie standardy...*, op.cit., s.149.

⁴⁹ F.Jasiński, *Karta...*, op.cit., s.259.

⁵⁰ K.Lenaerts, E.De Smijter, op.cit., s.292.

⁵¹ Problem kompetencji w zakresie konstytucjonalizacji praw człowieka i ich sądowej ochrony na gruncie prawa wspólnotowego jest niezwykle istotny i złożony, lecz niestety wykracza poza ramy niniejszego opracowania. Tym niemniej trzeba chociażby nadmienić, że Unia/Wspólnota nadal nie posiadają generalnej kompetencji prawodawczej w dziedzinie praw człowieka; zob.: K.Wójtowicz, *Ochrona praw człowieka w Unii Europejskiej w: System ochrony praw człowieka*, B.Banaszak i in., Zakamycze Kantor Wydawniczy, Kraków 2003, s.217; a T.Jasudowicz mówi wręcz o realnym ryzyku „niedopuszczalnej uzurpacji” kompetencji do kreowania standardów w tym zakresie; por.: B.Gronowska, T.Jasudowicz, M.Balcerzak, M.Lubiszewski, R.Mizerski, *Prawa człowieka i ich ochrona*, TNOiK, Toruń 2005, s.465. Fundamentalnym problemem jest tu brak wyraźnej definicji zakresu władzy i podziału kompetencji między różnymi europejskimi organami ponadnarodowymi (zwłaszcza UE i RE); szerzej na ten temat zob. obszerne studium: L.Scheeck, *Solving Europe's Binary Human Rights Puzzle. The Interaction between Supranational Courts as a Parameter of European Governance*, Questions

argument za przystąpieniem UE do EKPC i poddaniem się jurysdykcji Strasburga – poddaniem ochrony praw człowieka w Europie jednemu ośrodku jurysdykcyjnemu. Zważywszy na powyższe, delegacja Rady Europy w Konwencji – w znacznej mierze w obawie przed marginalizacją systemu strasburskiego – wykazywała szczególną aktywność w toku prac nad klauzulami horyzontalnymi (art. 51 – 54 Karty),⁵² widząc w tym możliwość uniknięcia pojawienia się tekstu będącego konkurencją dla Konwencji Rady Europy,⁵³ a w konsekwencji ryzyka powstania tzw. podwójnych standardów⁵⁴ i rozejścia się orzecznictwa obu europejskich trybunałów. W rezultacie w rozdziale VII, zatytułowanym „Postanowienia końcowe”, w art. 53 przewidziany został zakaz wykładni praw zawartych w Karcie z naruszeniem lub ograniczeniem międzynarodowych standardów praw człowieka, ze szczególnym uwzględnieniem Europejskiej Konwencji Praw Człowieka,⁵⁵ natomiast – w myśl art. 52 ust. 3 – prawa przewidziane w Karcie, które korespondują z określonymi

---

de recherche/Research in question no 15, Centre d'études et de recherches internationales, Sciences Po, October 2005 (<http://www.ceri-sciences-po.org/publica/qdr.htm>). Ponadto należy zauważyć, że w pewnych sytuacjach sam ETS uznaje się za niekompetentny do orzekania w przedmiocie praw człowieka; por.: E.McAlpin Eiselein, *Kremzow v. Republic Osterreich: A case for excluding human rights issues from jurisdiction of the European Court of Justice*, „Denver Journal of International Law & Policy” vol. 27(4)/1999, s.583-612. Sytuacja ulegnie zmianie wraz z wejściem w życie Traktatu Lizbońskiego podpisanego 13.12.2007 r., w myśl postanowień którego Europejski Trybunał Sprawiedliwości ma wyłączną kompetencję (zakaz składania skarg na Unię do innych organów niż ETS).

⁵² Szerzej na temat prac nad klauzulami horyzontalnymi zob.: P.Lemmens, *The relationship between the Charter of Fundamental Rights of the European Union and the European Convention on Human Rights – Substantive Aspects*, „Maastricht Journal of European and Comparative Law” vol. 8(1)/2001, s.92 i nast.

⁵³ F.Jasiński, *Karta...*, op.cit., s.260.

⁵⁴ E.Kawecka-Warzykowska, *Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej w: Przyszłość Unii Europejskiej. Polski punkt widzenia*. Materiały konferencji zorganizowanej przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych i Kolegium Ekonomiczno-Społeczne Szkoły Głównej Handlowej, red. J.Barcz, K.Żukrowska, MSZ, Warszawa 2001, s.53.

⁵⁵ Dokładnie artykuł 53 KPP („Poziom ochrony”) brzmi: „*Żadne z postanowień niniejszej Karty nie będzie interpretowane jako ograniczające lub naruszające prawa człowieka i podstawowe wolności uznane, we właściwych im obszarach zastosowania, przez prawo Unii i prawo międzynarodowe oraz konwencje międzynarodowe, których Unia lub wszystkie państwa członkowskie są stronami, w szczególności przez Konwencję o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności oraz przez konstytucje państw członkowskich*”, DzUrz UE, C 303, 14.12.2007, s.14.

prawami z EKPC, odpowiadają standardom konwencyjnym, z zastrzeżeniem możliwości stworzenia szerszego zakresu ochrony.⁵⁶

Należy zauważyć, że takie odwołanie się do Konwencji, czyniące z niej standard minimalny, miało – przy odmiennej szacie słownej, w jaką przybrano prawa w obu instrumentach – duży ładunek ochronny, gdyż podstawowym celem tego przepisu było zapewnienie, że ochrona tych praw z Karty, które korespondują z konwencyjnymi, jakkolwiek w zmienionym brzmieniu, nigdy nie zniży się poniżej poziomu wypracowanego na szczeblu RE.⁵⁷ Wyraźne potwierdzenie statusu Konwencji umożliwia oderwanie się od słownych sformułowań praw odpowiadających prawom z EKPC z zachowaniem zagwarantowanego przez nie poziomu ochrony.⁵⁸

Kształt art. 52 ust. 3 KPP, gwarantujący zgodność Karty z minimalnymi standardami EKPC, zadowolił Radę Europy.⁵⁹ Jednak największy problem stanowiło odwołanie się do orzecznictwa Trybunału w Strasburgu. Obserwatorzy RE uczestniczący w opracowywaniu projektu Karty mocno podkreślali potrzebę odniesienia się przez Kartę nie tylko do tekstu EKPC, ale również do całokształtu orzeczniczego dorobku Trybunału interpretującego jej postanowienia,⁶⁰ dając wyraźnie do zrozumienia w rozmowach kularowych, że nie zaakceptują dokumentu, w którym nie będzie wzmianki o znaczeniu jurysprudencji ETPC.⁶¹

Ostatecznie Karta nie odnosi się w poszczególnych artykułach do orzecznictwa ETPC, jakkolwiek w toku prac przygotowawczych pojawiły się propozycje⁶² wyraźnego odwołania się do strasburskie-

---

⁵⁶ Ustęp 3 artykułu 52 („Zakres i wykładnia praw i zasad”) brzmi: „*W zakresie, w jakim niniejsza Karta zawiera prawa, które odpowiadają prawom zagwarantowanym w europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, ich znaczenie i zakres są takie same jak praw przyznanych przez tę konwencję. Niniejsze postanowienie nie stanowi przeszkody, aby prawo Unii przyznawało szerszą ochronę*”, ibidem, s.13.

⁵⁷ J.B.Liisberg, *Does the EU Charter of fundamental rights threaten the supremacy of Community law?*, „Common Market Law Review” vol. 38/2001, s.1179.

⁵⁸ Ibidem, s.1172. Jak zauważa Paul Lemmens, „*niezależnie od precyzyjnego sformułowania Karty, będzie tak, jak gdyby postanowienia Konwencji zostały po prostu przejęte*”, zob.: idem, s.94.

⁵⁹ Por.: CHARTE 4411/00, Contrib. 268, s.2.

⁶⁰ CHARTE 4961/00.

⁶¹ F.Jasiński, *Karta...*, op.cit., s.260.

⁶² Jedna z wersji projektu art. H.4 zawierała bezpośrednie odwołanie się do orzecznictwa ETPC: „*Żadne postanowienie Karty nie może być interpretowane jako ograniczające zakres praw gwarantowanych przez prawo Unii, prawo państw*

go *case law* w tekście samej Karty. *Expressis verbis* czyni to jedynie preambuła, gdzie w ust. 5 wyraźnie stwierdzono, że „Karta potwierdza (...) prawa wynikające zwłaszcza (...) z orzecznictwa (...) Europejskiego Trybunału Praw Człowieka”. Ponadto orzecznictwo organów konwencyjnych wzmiankowane zostało w wyjaśnieniach do tekstu Karty, w których po pierwsze odnajdujemy liczne odwołania do strasburskiego *case law* w komentarzach do poszczególnych praw (artykułów), a po drugie – co dla nas tu najistotniejsze – w odniesieniu do ust. 3 art. 52 Sekretariat Konwencji wyraźnie stwierdził, iż „odwołanie się do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka obejmuje zarówno Konwencję, jak i jej Protokoły. Znaczenie i zakres zagwarantowanych praw określa nie tylko sam tekst tych dokumentów, ale także orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka”. Ostateczna treść Karty dotycząca tych praw zgadzała się w znacznej mierze z podejściem Rady Europy, jednak jej przedstawicielom nie udało się zapewnić, by wyjaśnienia do Karty miały charakter prawnie wiążący.⁶³

---

członkowskich, w tym Europejską Konwencję Praw Człowieka w interpretacji nadanej jej przez orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka” (Convention document CHARTE 4235/00 CONVENT 27 z 18.04.2000 r.). Owo odwołanie się do *case law* ETPC sprowokowało długą i zagorzałą dyskusję (szerzej na temat prezentowanych w toku tej dyskusji stanowisk zob.: J.B.Liisberg, op.cit., s.1174 i nast.). Innym przykładem jest propozycja delegata duńskiego rządu dołączenia przepisu o brzmieniu: „Interpretacja EKPC i jej Protokołów zawarta w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, ustanowionego przez artykuł 19 EKPC, powinna być podstawą dla stosowania praw i wolności przewidzianych w [EKPC]” (Convention document CHARTE 4145/00 z 8.03.2000 r.).

⁶³ Mimo braku mocy wiążącej opracowany przez odpowiednią komisję Konwentu komentarz do poszczególnych postanowień Karty (CONV 828/03, EN, s.2-52) ma istotną, samoistną wartość i istotne walory interpretacyjne (por.: J.Szozański, *Europejskie standardy...*, op.cit., s.151). W ramach zaleceń Grupa Robocza podkreśliła znaczenie „Wyjaśnień” Sekretariatu Konwencji z 2000 r. jako samoistnego instrumentu interpretacji zapewniającego właściwe zrozumienie Karty. Po włączeniu KPP do traktatów należy, co podkreśliła Grupa Robocza, szerzej udostępnić „Wyjaśnienia”, które zostały przecież opracowane z zamiarem wytłumaczenia zapisów Karty użytkownikom prawa (por.: *Raport końcowy przewodniczącego Grupy Roboczej – „Włączenie Karty Praw Podstawowych do traktatów/Przystąpienie Unii do Konwencji Praw Człowieka” dla Konwentu Europejskiego z 22.10.2002 r.*; w: J.Barcz, *Przewodnik po traktacie konstytucyjnym*, Wydaw. Prawo i Polityka Gospodarcza, Warszawa 2005, s.116). W Traktacie Konstytucyjnym z 2004 r. komentarz nie stanowił integralnej części, ale w preambule do Karty wskazano, że „sądy Unii i państw członkowskich będą interpretowały Kartę z należyтым uwzględnieniem wyjaśnień sporządzonych pod kierownictwem Prezydium Konwentu, który opracował Kartę i za których uaktualnienie odpowiada Prezydium

Jednakże, choć ustęp 5 Preambuły KPP oraz objaśnienia Prezydium Konwencji do Karty Praw Podstawowych UE (dalej: Prezydium) *expressis verbis* odwołują się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, znaczący jest – w opinii części doktryny – fakt, że jurysprudencja strasburska nie została nigdy wspomniana w samym tekście artykułów.⁶⁴ Stąd też – jak podkreślają niektórzy – wpływ systemu Konwencji na unijne *acquis* jest, formalnie rzecz ujmując, mniejszy, niż wynika to z lektury wyjaśnień do tekstu Karty.⁶⁵

Reasumując, z art. 52 ust. 3 KPP nie wynika bezpośrednio wiązanie ETS orzecznictwem ETPC, co zdaje się sugerować, że może on swobodnie kształtować zakres ochrony przewidzianej Kartą, a w konsekwencji doprowadzić do zróżnicowania ochrony praw człowieka przez obydwie trybunały.⁶⁶ Mimo że wyjaśnienie Prezydium Konwencji wymienia listę korespondujących ze sobą praw z KPP i EKPC, nadal możliwa jest sytuacja, w której Trybunał za-

---

Konwentu Europejskiego” (ustęp 5, zdanie drugie), art. II-112 ust. 7 Traktatu znaczał, że „*wyjaśnienia sporządzone w celu wskazania wykładni Karty Praw Podstawowych są należycie uwzględniane przez sądy Unii i państw członkowskich*”, a tekst wyjaśnień został dołączony do Traktatu jako (12) Deklaracja odnosząca się do wyjaśnień dotyczących Karty Praw Podstawowych. Z końcem 2007 r. owe wytyczne po niewielkich zmianach zostały wzmocnione, z zastrzeżeniem jednak, że nadal nie mają formalnie charakteru wiążącego. Po pierwsze, Traktat Lizboński wskazał, że „*prawa wolności i zasady zawarte w Karcie są interpretowane (...) z należytym uwzględnieniem wyjaśnień, o których mowa w Karcie (...)*” (art. 6 ust. 1 zd. 3 TUE w brzmieniu zmienionym art. 1 pkt 8 Traktatu z Lizbony z 2007 r.). Po drugie, sama Karta zawiera – poza wspomnianym już ustępem 5 preambuły – postanowienie dodane w nowym ustępie 7 artykułu 52 określającego zakres i wykładnię praw i zasad zagwarantowanych w KPP, w myśl którego „*wyjaśnienia sporządzone w celu wskazania wykładni niniejszej Karty są należycie uwzględniane przez sądy Unii i państw członkowskich*”. Ponadto wyjaśnienia zostały opublikowane wraz z Kartą w Dzienniku Urzędowym UE (zob.: DzUrz UE, C 303, 14.12.2007, poz. 2, s.17 i nast.).

⁶⁴ Por.: R.Fordoński, *The EU Charter 2000: purpose, impact, and legal status* w: *Księga Jubileuszowa profesora Tadeusza Jasudowicza*, red. J.Białocerkiewicza (i in.), TNOiK, Toruń 2004, s.140 oraz R.A.Garcia, *The general provisions of the Charter of Fundamental Rights of the European Union*, „European Law Journal” vol. 8(4)/2002, s.491.

⁶⁵ F.Jasiński, *Karta...*, op.cit., s.259.

⁶⁶ A.Wentkowska, *Europejski Trybunał Sprawiedliwości a Europejski Trybunał Praw Człowieka – konkurencyjność kompetencji czy współdziałanie?* w: *Konstytucja dla Europy – przyszły fundament Unii Europejskiej*, red. S.Dudzik, Zakamycze Kantor Wydawniczy, Kraków 2005, s.351.

prezentuje inny pogląd co do znaczenia danego postanowienia.⁶⁷ I choć faktem pozostaje, że ust. 3 art. 52 Karty nie odwołuje się do *case law* Trybunału w Strasburgu, to wcale nie oznacza, że ETS może z tego powodu czuć się nim niezwiązany, a tylko najwyżej „nakłaniany” do podążenia za podejściem wypracowanym przez organy Konwencji.⁶⁸

Zastanawiając się nad kwestią stopnia obecności i znaczenia strasburskiego *case law* na gruncie wspólnotowym, zatrzymajmy się na chwilę nad kluczowym sformułowaniem „prawa korespondujące” („prawa, które odpowiadają...”) określającym zakres przedmiotowy pola oddziaływania linii interpretacyjnej ETPC. Punktem wyjścia jest zatem ustalenie, co należy rozumieć się pod określeniem „prawa, które odpowiadają prawom gwarantowanym przez [EKPC]”. Jak bowiem zauważyliśmy przed chwilą, żadne z praw przewidzianych w Karcie nie jest literalną kopią praw zagwarantowanych w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Wobec tego rodzi się pytanie, kiedy sformułowania EKPC oraz KPP są wystarczające do zastosowania art. 52 ust. 3 KPP⁶⁹ i spełniają kryterium „korespondencyjności” z jego dyspozycji? Należy zauważyć, że – w przeciwieństwie do sformułowania „prawa wynikające z...”, które może oznaczać możliwe wyjaśnienie, dookreślenie czy rozszerzenie zakresu istniejącego tekstu – termin „prawa, które odpowiadają...” wymaga ściślejszego sprecyzowania.⁷⁰ W swoim wyjaśnieniu⁷¹ do tych przepisów Sekretariat Konwencji przedstawił dwie listy artykułów Karty, o których mowa w art. 52 ust. 3. Pierwsza zawiera te postanowienia Karty, które mają to samo znaczenie i zakres, co korespondujące artykuły EKPC, druga wylicza postanowienia Karty,

---

⁶⁷ I.Pernice, *The Charter of Fundamental Rights in the Constitution of the European Union*, (2003),

<http://www.whi.berlin/de/pernice-fundamental-rights.htm>.

⁶⁸ R.A.Garcia, op.cit., s.490.

⁶⁹ K.Lenaerts, E.De Smijter, op.cit., s.293.

⁷⁰ S.Peers, *Immigration, Asylum and the European Union Charter of Fundamental Rights*, „European Journal of Migration and Law” no. 3/2001, s.156.

⁷¹ Wyjaśnienia Prezydium Konwencji do Karty Praw Podstawowych UE zostały zawarte w dokumencie CHARTE 4473/00, Convent 49 z 11.10.2000 r. opublikowanym 18.10.2000 r.; tekst polski w: *Karta Podstawowych Praw Unii Europejskiej, tekst z objaśnieniami Sekretariatu Konwencji*, red. J.Skóra, Zakamycze Kantor Wydawniczy, Kraków 2002.

które mają takie samo znaczenie jak relewantne artykuły Konwencji, tyle że większy zakres.⁷²

Pojawia się tu pytanie, czy powyższe sformułowanie odnosi się do brzmienia artykułów EKPC, czy też mogą one obejmować również swoim zakresem prawa wywodzące się z jurysprudencji Trybunału,⁷³ a zatem czy *case law* organów Konwencji stanowi element dookreślający treść i zakres odnośnych praw? I jakkolwiek zauważyliśmy, że tekst Karty nie czyni żadnego odwołania do orzecznictwa organów Konwencji RE, to w jej Preambule wyraźnie stwierdzono, że „Karta potwierdza (...) prawa wynikające zwłaszcza (...) z orzecznictwa (...) Europejskiego Trybunału Praw Człowieka”.⁷⁴ Zdanie to ma fundamentalne znaczenie. Nie jest tylko formalnym oświadczeniem Unii o poszanowaniu dla odnośnego orzecznictwa ETPC czy też stwierdzeniem, że Karta została przyjęta „mając na uwadze” czy „w odniesieniu do” takiego *case law*. Raczej, zdaniem S.Peersa, przytoczona klauzula preambuły bezpośrednio stwierdza, że prawa zawarte w Karcie wynikają z orzecznictwa, a ponadto, że jako takie są potwierdzone w treści Karty.⁷⁵ I to właśnie, według autora, jest przekonującym argumentem przemawiającym za koniecznością wykładni praw zawartych w Karcie zgodnie ze strasburską linią orzecniczą.⁷⁶

Ponadto przepis art. 52 (3) KPP wyraźnie stanowi, że znaczenie i zakres praw zawartych w Karcie są takie same, jak odpowiadających im praw z EKPC. Jednakże zważywszy, że ETPC oraz jego jurysdykcja są ustanowione przez Konwencję i oparte na niej, a Trybunał interpretuje zagwarantowane w niej prawa, należy przyjąć, iż orzecznictwo ETPC tworzy integralną część znaczenia i zakresu tych praw,⁷⁷ to on bowiem – przez interpretowanie Konwencji – precyzuje poziom ochrony w ramach EKPC, która z kolei została ustanowiona minimalnym standardem ochrony w stosunku do po-

---

⁷² Przyjęty przez Konwent komentarz do art. 52 KPP wskazuje, że art. 2 Karty odpowiada art. 2 EKPC i dalej (w tej samej kolejności) art. 4 – art. 3, art. 5 ust. 1 i 2 – art. 4, art. 6 – art. 5, art. 7 – art. 8, art. 10 ust. 1 – art. 9, art. 11 – art. 10, art. 17 – protokołowi 1 do EKPC (art. 1), art. 19 ust. 1 – art. 4 protokołu 4 itd.

⁷³ S.Peers, op.cit., s.156.

⁷⁴ Bardziej wyraziste jest sformułowanie zawarte w angielskiej wersji językowej: „the rights **as they result** (podkr. – M.Sz.), in particular from (...) the case law (...) of the European Court of Human Rights”.

⁷⁵ S.Peers, op.cit., s.156.

⁷⁶ Ibidem, s.156-157.

⁷⁷ K.Lenaerts, E.De Smijter, op.cit., s.296.

stanowień Karty.⁷⁸ W konsekwencji strasburskie *case law* dookreśla granice konwencyjnego standardu,⁷⁹ a tym samym minimalny poziom ochrony przewidziany i wymagany przez Kartę. Dlatego też, stosując postanowienia KPP, Trybunał w Luksemburgu będzie zobowiązany przejąć interpretację wypracowaną przez ETPC co do korespondujących praw zagwarantowanych w EKPC i podążać za nią.⁸⁰

Strasburskie *case law* jest swoistym wypełniaczem⁸¹ ram konwencyjnych zapisów. Interpretacja Konwencji tworzy z jej tekstem jedną całość,⁸² żywy organizm (instrument) wymagający wykładni w świetle warunków dnia dzisiejszego (wielokrotnie dokonywano interpretacji dynamicznej i ewolucyjnej w celu dostosowania zapisów Konwencji do nowo wyłaniających się problemów). Zawsze podkreślano szczególną wagę orzecznictwa ETPC w określaniu standardów praw przewidzianych w Konwencji – ich zakresu i treści, będącego swoistym ciałem i krwią Konwencji.⁸³ A skoro – jak już zauważyliśmy – Konwencja nie jest zbiorem martwych zapisów, okazuje się wysoce pożądane, a wręcz niezbędne wzięcie pod uwagę *case law* ETPC pełniącego wobec tych zapisów rolę interpretacyjno-kreacyjną.⁸⁴ Konstatując, interpretacja praw zawartych w Karcie, które mają swoje „odpowiedniki” w Konwencji Europejskiej, „*odbywa się zgodnie z orzecznictwem ETPC*”.⁸⁵

Ponadto należy zauważyć, że interpretacja Europejskiego Trybunału Praw Człowieka znajduje ostatnio należne jej miejsce w ju-

---

⁷⁸ M.Lindfelt, *The implications of the Proposed EU Charter of Fundamental Rights. A political declaration or legally binding instrument?*, Institute for Human Rights, Åbo Akademi University, 30.06.2001, s.93-94.

⁷⁹ Zgodnie z art. 52 ust. 3 Karty jej standardy oparte na EKPC mają znaczenie i zakres tożsame ze standardami konwencyjnymi. Z tego względu również klauzule limitacyjne i derogacyjne, których co do zasady brak w postanowieniach KPP, muszą być uwzględniane w interpretacji praw przejętych przez Kartę (por. np.: S.Hambura, M.Muszyński, op.cit., s.43 i nast.). A zatem przewidziane w EKPC ograniczenia i wyłączenia są treścią standardów poszczególnych praw i wolności.

⁸⁰ Zob.: K.Lenaerts, E.De Smijter, op.cit., s.296.

⁸¹ Termin zapożyczony od T.Jasudowicza, op.cit., s.15.

⁸² F.Tulkens, *Towards a greater normative coherence in Europe/The implications of the draft Charter of Fundamental Rights of the European Union*, „Human Rights Law Journal” vol. 21(8)/2000, s.329.

⁸³ B.de Witte, *The Past and Future Role of the European Court of Justice in the Protection of Human Rights*, w: *The EU and human rights...*, op.cit., s.878.

⁸⁴ F.Tulkens, op.cit., s.331.

⁸⁵ S.Hambura, M.Muszyński, op.cit., s.205-206.

rysprudencki ETS, jeszcze zanim pojawiła się KPP. EKPC odegrała znaczącą rolę z powodu częstotliwości i zakresu przytaczania jej w orzecznictwie Trybunału w Luksemburgu, który dąży również do interpretowania jej postanowień zgodnie z podejściem reprezentowanym przez organy strasburskie.⁸⁶ I jakkolwiek tekst EKPC był cytowany bardzo często przez ETS jako dowód istnienia określonego prawa fundamentalnego, które należało zaliczyć do ogólnych zasad prawa wspólnotowego, samo orzecznictwo ETPC do niedawna nie było przytaczane ani brane pod uwagę.⁸⁷ Trybunał Sprawiedliwości zaczął ostatnio przywiązywać znaczącą wagę do jurysprudencki organów strasburskich,⁸⁸ a z ostatnich spraw⁸⁹ wynika, że ETS przyjął podobne stanowisko do ETPC, odnosząc się nie tylko do Konwencji jako minimalnego standardu, ale biorąc bezpośrednio pod uwagę strasburskie *case law*.⁹⁰ Europejska Konwencja Praw Człowieka stała się teraz bowiem nie tylko „minimalnym standardem”, ale „standardem interpretacji”, w myśl którego postanowienia Karty muszą być interpretowane w ten sam sposób, co korespondujące z nimi normy konwencyjne.⁹¹ Trzeba też zaznaczyć, że ETPC już wcześniej uznał, iż państwa członkowskie UE odpowiadają za naruszenia Konwencji dokonane przez instytucje wspólnotowe,⁹² a akty wspólnotowe mogą być pośrednio przezeń kontrolowane przy okazji

---

⁸⁶ P.Alston, J.H.H.Weiler, *An “Ever Closer Union” in Need of a Human Right Policy: The European Union and Human Rights w: The EU and human rights...*, op.cit., s.30.

⁸⁷ B.de Witte, op.cit., s.878 oraz Ch.Engel, *The European Charter of Fundamental Rights. A Changed Political Opportunity Structure and its Normative Consequences*, „European Law Journal” vol. 7(2)/2001, s.154.

⁸⁸ P.Alston, J.H.H.Weiler, op.cit., s.30.

⁸⁹ Por. np.: wyroki TS w sprawach: C-13/94, P.v. S. and Cornwall Community Council, ECR 1996, s.I-2143; *Criminal Proceedings v. X.*, ECR, s.I-6637; C-368/95 Bauer Verlag, ECR 1997, s.I-3689; C-368/95 Familiapress, ECR 1997, s.I-3689; C-249/96 *Grant*, ECR 1998, s.I-621; C-185/95 Baustahlgewerbe, ECR 1998, s.I-8417 oraz C-7/98 Krombach, ECR 2000, s.I-1935.

⁹⁰ Por.: D.Spielmann, op.cit., s.777 oraz C.Mik, *Ochrona praw człowieka w europejskim prawie wspólnotowym w: Szkoła Praw Człowieka. Teksty wykładów*, z. 3, Warszawa 1998, s.115-116. Por. też: L.Scheeck, op.cit., s.37, który wskazuje, iż choć ETS stosuje się obecnie *de facto* do strasburskiej linii orzeczniczej, to jednak „nie zostało sprecyzowane, czy są to starania o charakterze wiążącym” (ibidem, s.23).

⁹¹ P.Lemmens, op.cit., s.93.

⁹² Por.: decyzja ETPC w sprawie *Matthews v. United Kingdom*, 18.02.1999, skarga nr 24833/94, RJD 1999-I.

kontroli prawa krajowego państwa członkowskiego⁹³ (zwłaszcza w razie implementacji dyrektyw unijnych).⁹⁴

Komplementarnym działaniem na polu wzmocnienia ochrony praw człowieka w Unii Europejskiej jest – obok omówionej Karty Praw Podstawowych – dążenie do przystąpienia UE do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka,⁹⁵ a więc próba przewyciężenia barier formalnoprawnych wskazanych jako przeszkody w opinii 2/94.⁹⁶ Ta tzw. druga droga polegać ma na przystąpieniu UE do EKPC, a tym samym przyjęciu na siebie obowiązku respektowania i stosowania wolności i praw jednostki gwarantowanych tą Konwencją (i ukształtowanym na jej podstawie orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka), oraz poddaniu się w tym zakresie jurysdykcji tego Trybunału.⁹⁷ Zdaniem części doktryny, przystąpienie UE do EKPC jest absolutnie konieczne dla zachowania spójności i większej skuteczności całego europejskiego systemu ochrony praw człowieka,⁹⁸ przy czym podkreśla się, iż uzyskanie pewności w zakresie obrotu prawnego jest uzależnione właśnie od istnienia i funkcjonowania jednolitego systemu ochrony praw człowieka.⁹⁹ Ratyfikacja Konwencji przez Wspólnoty pogodziłaby wspomniane w niniejszej pracy

---

⁹³ Por.: decyzja ETPC w sprawie *Cantoni v. France*, 15.11.1996, skarga nr 17862/91, Reports 1996-V.

⁹⁴ Szerzej na temat odpowiedzialności państw członkowskich w świetle wymagań EKPC za akty wspólnotowe zob.: R.Harmsen, *National Responsibility for European Community Acts under the European Convention on Human Rights: Recasting the Accession Debate*, „European Public Law” vol. 7(4)/2001, s.625-649.

⁹⁵ O konieczności traktowania obu omawianych kwestii prawnych w sposób komplementarny, a nie alternatywny wyraźnie wspomina się w *Końcowym Raporcie Grupy Roboczej II* (CONV 354/02) z 22.10.2002 r. w: J.Barcz, op.cit, s. 140.

⁹⁶ *Opinion 2/94, Accession by the Community to the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*, ECR 1996, s. I-1759.

⁹⁷ L.Garlicki, *Unia Europejska a Europejska Konwencja Praw Człowieka (aktualny stan dyskusji)* w: *Sześć lat Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Doświadczenia i inspiracje*, red. L.Garlicki, A.Szmyta, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2003, s.85.

⁹⁸ M.A.Nowicki, *Wokół Konwencji Europejskiej. Krótki komentarz do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, Zakamycze Kantor Wydawniczy, Kraków 2005, s.443.

⁹⁹ H.Krüger, J.Polakiewicz, *Proposal for a coherent human rights protection system in Europe. The ECHR and EU Charter of Fundamental Rights*, „Human Rights Law Journal” vol. 22/2001.

rozbieżności¹⁰⁰ oraz zapewniłaby – w obliczu ryzyka powstania na płaszczyźnie stosowania postanowień Karty podwójnych standardów – spójność i większą skuteczność całego europejskiego systemu ochrony.¹⁰¹ Akcesja do EKPC, przy zachowaniu autonomii prawa wspólnotowego oraz niezależnej pozycji ETS, pozwoli na utrzymanie spójności między orzecznictwem ETS i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka,¹⁰² przy niewątpliwym zobowiązaniu Luksemburga do podążania za kierunkiem interpretacji konwencyjnych standardów wypracowanym w bogatym strasburskim *case law*.

Niestety ze względu na zarzucenie procesu ratyfikacyjnego Traktatu Konstytucyjnego z 2005 r. nie zdołano wykorzystać potencjału drzemącego w Karcie w roli wiążącego prawnie dokumentu¹⁰³ oraz otwarcia w art. I-9 ust. 2 Wspólnotom Europejskim *expressis verbis* drogi do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.¹⁰⁴ Wobec tego utrzymano budzący wiele wątpliwości *status quo* w obszarze ochrony praw człowieka, z nader możliwym ryzykiem nieposzanowania strasburskich standardów w jurysprudencji luksemburskiej, i rozbieżności w interpretacji praw człowieka. Jednak w sytuacji impasu zaistniałego po odrzuceniu Traktatu Konstytucyjnego w referendum krajowych we Francji i Holandii, powrotu do pytań, które stały się na nowo aktualne, i konieczności szukania nowych rozwiązań wobec fiaska tych przyjętych na Konferencji Międzyrządowej w 2004 r. trzeba wyraźnie podkreślić, iż Trybunał Sprawiedliwości WE dążył za wszelką cenę do utrzymania zgodności swojej wykładni z interpretacją stosowaną przez Trybunał w Strasburgu i tym samym uniknięcia potencjalnego konfliktu.

Ostateczny zwrot w omawianych kwestiach nastąpił w grudniu 2007 r. i przyniósł dwa niezwykle doniosłe w tym zakresie wydarzenia.

---

¹⁰⁰ T.Eicke, *The European Charter of Fundamental Rights – unique opportunity or unwelcome distraction*, „European Human Rights Law Review” vol. 3/2000, s.289; podobnie: C.Mik, *Karta...*, op.cit., s.98-99.

¹⁰¹ Por.: E.Kawecka-Wyrzykowska, op.cit., s.53-54.

¹⁰² Por.: G.Borchardt, *Prawa podstawowe: status i przyszłość w Unii Europejskiej w: Raport z konferencji: Human rights and accession: learning together. Prawa człowieka i członkostwo w UE: wspólne doświadczenia*, Warszawa, 7 – 8.11.2002, British Council, Warszawa 2003, s.33.

¹⁰³ Por.: F.Jasiński, *Karta...*, op.cit., s.302.

¹⁰⁴ Por.: np. J.Krzemińska, *Luksemburg kontra Strasburg? Przystąpienie Unii Europejskiej do Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności*, „Radca Prawny” nr 1/2005, s.13 i nast.

Po pierwsze, przedstawiciele Rady, Komisji i Parlamentu Europejskiego proklamowali 12 grudnia 2007 r. w Strasburgu Kartę Praw Podstawowych jako wiążący dokument prawa wspólnotowego (unijnego).¹⁰⁵ Podkreślono również, o czym już wspomnieliśmy, znaczenie wyjaśnień do postanowień Karty. Niestety Polska przystąpiła do tzw. protokołu brytyjskiego odnoszącego się do stosowania Karty,¹⁰⁶ co było jednak decyzją polityczną.¹⁰⁷

Po drugie, 14 grudnia tegoż roku, po poufnych konsultacjach międzyrządowych,¹⁰⁸ podpisano w stolicy Portugalii traktat zmieniający dotychczasowe traktaty wspólnotowe, będący odpowiedzią

---

¹⁰⁵ DzUrz UE, C 303, 14.12.2007, t. 50, poz. 1, s.1 i nast.

¹⁰⁶ Zob.: Protokół w sprawie stosowania Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej do Polski i Zjednoczonego Królestwa (tekst polski: DzUrz, C 306, 17.12.2007, t. 50, s.156-157). Zgodnie z tym protokołem, „*Karta nie rozszerza zdolności Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej ani żadnego sądu lub trybunału Polski lub Zjednoczonego Królestwa do uznania, że przepisy ustawowe, wykonawcze lub administracyjne, praktyki lub działania administracyjne Polski lub Zjednoczonego Królestwa są niezgodne z podstawowymi prawami, wolnościami i zasadami, które są w niej potwierdzone*” (art. 1 ust. 1). W szczególności i w celu uniknięcia wszelkich wątpliwości nic, co zawarte jest w tytule IV Karty, nie tworzy praw, które mogą być dochodzone na drodze sądowej, mających zastosowanie do Polski lub Zjednoczonego Królestwa, z wyjątkiem przypadków gdy Polska lub Zjednoczone Królestwo przewidziały takie prawa w swoim prawie krajowym (art. 1 ust. 2). Jeżeli dane postanowienie Karty odnosi się do ustawodawstwa i praktyk krajowych, ma ono zastosowanie do Polski lub Zjednoczonego Królestwa wyłącznie w zakresie, w jakim prawa i zasady zawarte w tym postanowieniu są uznane przez ustawodawstwo lub praktyki Polski lub Zjednoczonego Królestwa (art. 2). Por. też: odpowiednie deklaracje złożone przez władze naszego państwa, tj. Deklarację Polski nr 51 w sprawie Karty oraz Deklarację Polski dotyczącą Protokołu w sprawie stosowania Karty w odniesieniu do Polski i Zjednoczonego Królestwa.

¹⁰⁷ Jak jednak podkreślają przedstawiciele doktryny, przystąpienie Polski do brytyjskiego protokołu o ograniczeniu stosowania Karty Praw Podstawowych (*opt-out*) nie będzie mieć większych konsekwencji prawnych dla polskich obywateli i ma uzasadnienie *stricte* polityczne; por. np.: I.Czerny (PAP), *UE: Prof. Barcz: dołączenie Polski do opt-out ws. Karty Praw Podstawowych bez większego znaczenia* (5.10.2007), z portalu finansowego Money.pl. Podobną tezę przedstawił A.Zoll, por.: *Polska wobec Karty Praw Podstawowych UE. Sprawozdanie z debaty zorganizowanej przez Katedry UE i Prawa Klubu Jagiellońskiego oraz krakowski oddział World Youth Alliance 3 grudnia 2007 r. w „Loch Camelot” w Krakowie przy ul. św. Tomasza 17* (sporządzony przez M.Brachowicza).

¹⁰⁸ Zakończonych osiągnięciem konsensusu w zakresie omawianych treści i przyjęciem tekstu na specjalnym szczycie w Lizbonie 18 – 19.10.2007 r.

na fiasko Traktatu Konstytucyjnego z grudnia 2004 r.¹⁰⁹ Jego treść przynosi odpowiedzi na przedstawione powyżej problemy.

W pierwszym rządzie Traktat Lizboński odwołuje się do Karty oraz do wyjaśnień jej postanowień. Zgodnie ze zmienionym artykułem 6 Traktatu o Unii Europejskiej¹¹⁰ „Unia uznaje prawa, wolności i zasady określone w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 7 grudnia 2000 r., w brzmieniu dostosowanym 12 grudnia 2007 r. w Strasburgu, która ma taką samą moc prawną jak Traktaty” (ust. 1).¹¹¹ W myśl tego postanowienia Karta będzie nowym elemen-

---

¹⁰⁹ Jednak z analizy wniesionych przez Traktat Lizboński poprawek zdaje się wynikać, że merytorycznie niemal w całości powtarza on założenia przyjęte przed trzema laty w Traktacie Konstytucyjnym. Jak zauważa J.-P.Bonde: „zmieniona wersja przewiduje ogółem 105 nowych uprawnień UE. Jest ich również 105 w odrzuconej konstytucji (...). Zmieniony tekst przewiduje 68 nowych obszarów, w których decyzje podejmowane są większością głosów, w porównaniu z 68 w odrzuconej konstytucji” (J.-P.Bonde, *New name – same content. The Lisbon Treaty – is it also an EU Constitution?*, second edition (22.10.2007), s.7, <http://www.bonde.com/index.phtml?download=true&fid10352>). Podobnie wynika z cytowanych przez Bonde’a wypowiedzi A.Stubba (według którego w nowych tekstach zachowano 99 procent postanowień Konstytucji dla Europy) oraz V.G.d’Estaing (niebędącego w stanie znaleźć żadnych różnic między obydwoma dokumentami pod względem skutków); zob.: ibidem, s.9. Wykorzystano jednak inną metodę, zarówno co do formy Traktatu (ujęcia przedmiotowej materii), jak i sposobu jego przyjęcia. Po pierwsze, zrezygnowano z formy Traktatu zawierającego ujednoczony tekst traktatów uwzględniający zmiany reformujące system UE (przejrzysta całość kojarzona bowiem była w szerokich kręgach jako *novum*, konstytucja, co wywołało sprzeciw opinii publicznej niektórych państw członkowskich obawiających się utraty niezależności państwowej) na rzecz liczącego ponad 250 stron, niezrozumiałego tekstu zawierającego szereg zmian i poprawek w odniesieniu do istniejących traktatów wspólnotowych (nie tworzy nic nowego, tylko modyfikuje istniejące traktaty); por. np.: wypowiedzi G.Amato oraz V.G.d’Estaing, wskazane w: ibidem, s.9. Po drugie, tekst nowego Traktatu, mającego wprowadzić zmiany do wcześniejszych traktatów, był przygotowany w poufnych konsultacjach na szczeblu międzyrządowym (zasługa kanclerz Merkel), i nieco „po cichu” wprowadzony na salony Komisji i Parlamentu. Poniekąd to, czego nie udało się z fanfarami wprowadzić jako konstytucji dla Europy, wprowadzono tylnymi drzwiami pod postacią szerokiej nowelizacji, choć zakres materialny i skutki zapisów są zgoła identyczne.

¹¹⁰ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 8) Traktatu Lizbońskiego z 13.12.2007 r.

¹¹¹ Jak jednak podkreślono w preambule do Protokołu w sprawie stosowania Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej do Polski i Zjednoczonego Królestwa, „Karta potwierdza prawa, wolności i zasady uznawane w Unii oraz sprawia, że są one bardziej widoczne, nie tworzy jednak nowych praw ani zasad” (ustęp 6 preambuły).

tem prawa pierwotnego Unii Europejskiej. W zdaniu 2 tego ustępu zawarto zastrzeżenie, zgodnie z którym „*postanowienia Karty w żaden sposób nie rozszerzają kompetencji Unii określonych w Traktatach*”.

Z drugiej strony Traktat Lizboński otworzył *expressis verbis* Unii drogę do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Wskazał, że „*Unia Europejska przystępuje do konwencji*”,¹¹² co oczywiście będzie jeszcze wymagało przeprowadzenia odpowiednich zmian przez Radę Europy odnośnie do tekstu klauzul akcesyjnych samej Konwencji. Traktat zastrzega jednak, że przystąpienie Unii do EKPC nie narusza traktatowych kompetencji tej pierwszej.¹¹³ W tym zakresie przyjęto specjalny Protokół dotyczący artykułu 6 ustęp 2 Traktatu o Unii Europejskiej w sprawie przystąpienia do europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.¹¹⁴

A ponadto w zmienionym ust. 3 art. 6 TUE powtórzono wcześniejsze postanowienia traktatów wspólnotowych, zgodnie z którymi prawa podstawowe stanowią część prawa Unii jako zasady ogólne prawa.¹¹⁵

Na zakończenie wypada wskazać na powracający problem relacji między trybunałami (ETPC i ETS), jak też potencjalne różnice w jurysdykcjach i orzecznictwie oraz brak możliwości sprawowania kontroli zewnętrznej przez system strasburski nad działaniami instytucji unijnych w świetle zapewnienia ich zgodności z Konwencją Europejską.¹¹⁶ Normy przyjęte w Lizbonie w końcu ubiegłego roku wyraźnie zakazują państwom członkowskim UE składania skarg na inne kraje lub samą UE do organów innych niż Europejski Trybunał Sprawiedliwości. Część doktryny i polityków podnosi larum, że ryzykujemy istnieniem w Europie dwóch rodzajów praw człowieka: praw obowiązujących wszystkie kraje europejskie, które przystąpiły do EKPC i uznały właściwość Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

---

¹¹² Art. 6 ust. 2 TUE w brzmieniu ustanowionym przez art. 1 pkt 8) Traktatu Lizbońskiego.

¹¹³ Art. 6 ust. 2 zd. 2 TUE w brzmieniu ustanowionym przez art. 1 pkt 8) Traktatu Lizbońskiego.

¹¹⁴ Tekst polski: DzUrz UE, C 306, 17.12.2007, t. 50, s.155 i nast.

¹¹⁵ Nowe brzmienie art. 6 ust. 3: „*Prawa podstawowe, zagwarantowane w europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności oraz wynikające z tradycji konstytucyjnych wspólnych państwom członkowskim, stanowią część prawa Unii jako zasady ogólne prawa*”.

¹¹⁶ K.Lenaerts, E.de Smijter, op.cit., s.100. Prawo wspólnotowe nie przewiduje również żadnych gwarancji proceduralnych mających zapewnić zgodność interpretacji ETS ze standardami strasburskimi; por.: P.Lemmens, op.cit., s.108.

wieka, oraz praw obowiązujących wyłącznie w UE wraz z kompetencją jurysdykcji w rękach sędziów w Luksemburgu,¹¹⁷ a wręcz mówi o dalszej komplikacji i dwoistości systemów oraz o wykreowaniu nowych niejasności i sprzeczności, co zapewne skomplikuje praktykę zarówno instytucji UE, jak i państw członkowskich.¹¹⁸

Mając jednak na uwadze przedstawione rozważania na temat obowiązywania standardu strasburskiego w ramach Karty Praw Podstawowych (klauzule horyzontalne) i w kontekście praw podstawowych Unii Europejskiej, dotychczasową powściągliwą praktykę ETS w zakresie orzekania w dziedzinie praw człowieka oraz pamiętając, że gwarancje przewidziane w Karcie odnoszą się wyłącznie do działań i przepisów Unii Europejskiej, zarówno wdrażanych bezpośrednio przez Komisję Europejską, jak i implementowanych przez państwa członkowskie, regiony lub władze lokalne,¹¹⁹ pokusić się można o twierdzenie, że standard strasburski w ramach Unii Europejskiej jest zagwarantowany, chociażby w sposób nie do końca wyraźny i oczywisty. Choć niewątpliwie dalsze pytania w omawianym zakresie będą się rodziły, zwłaszcza w perspektywie przyszłego przystąpienia Unii do Konwencji Rady Europy.

Abstract

The influence of the Strasbourg's jurisprudence on standard of human rights protection in the European Union (including Treaty amendments from December 2007)

The gap in the considered area of law is caused by the absence of explicit provision that the European Communities are bound by ECHR provisions. Despite that, the European Court of Justice has elaborated

---

¹¹⁷ Por. np.: wspomniana już publikacja J.-P.Bonde'a, op.cit., s.13.

¹¹⁸ J.Sozański, *Specyfika sądowej...*, op.cit., s.162.

¹¹⁹ Wywiad z Jo Leinen (sprawozdawcą ws. Karty Praw Podstawowych), *Parlament Europejski zatwierdził Kartę Praw Podstawowych*, materiał nr 20071126STO13630 z internetowego Portalu Unii Europejskiej <http://europa.eu>. A zatem postanowienia Karty „mogą być wykorzystane i udzielać ochrony, ale tylko w zakresie korzystania z kompetencji przez Unię, Wspólnotę lub państwa członkowskie implementujące prawo wspólnotowe. Brak takiego związku powoduje, że prawo określone w Karcie ma wymiar czysto ideologiczny”; zob.: J.Zajadło, T.T.Koncewicz, Z.Brodecki, *Karta Praw Podstawowych, czyli o cywilizacyjnym wyborze i obalaniu mitów*, „Rzeczpospolita” z 30 listopada 2007 r. (tekst oparty na opinii prawnej sporządzonej przez autorów dla rzecznika praw obywatelskich).

a concept of fundamental rights and refers to standards of the European Convention (by means of “general principles”) in his work in the area of jurisprudence. Additionally, the Charter of Fundamental Rights of the European Union (2000), which includes many provisions similar to the conventional ones, was advanced, in December 2007, to the EU primary law level. This creates a risk of inconsistency in adherence to the Strasbourg standard and of divergent interpretation of the ECHR provisions, depending on the place it is made - Strasbourg or Luxembourg.

This makes it necessary to define relations between ECHR and the Charter. During the process of preparation of the EU Charter much attention was paid to the question of its horizontal clauses (Articles 52(3) and 53) in order to avoid “double standards” and to establish the European Convention as “the minimum standard” for the European Communities.

Although the Charter itself does not refer to the Strasbourg Court’s case law (such references can be found in the Convention’s explanations about particular provisions of the Charter), its preamble reads: “The Charter reaffirms (...) the rights as they result (...) from the case law of (...) the European Court of Human Rights”. Additionally, according to Article 52(3), the meaning and scope of rights in the Charter shall be the same as corresponding rights of ECHR. Both the “meaning and scope” are described not only by the very text of the Convention, but by the complementary Court’s judgements, too.

In effect, jurisprudence of the European Court of Human Rights determines the meaning and scope of the rights resulting from the Charter and interpretation of its relevant provisions should be exercised by the ECJ in line with the Strasbourg’s case law.